

*It's not a soldier's job, but
only a soldier can do it...*

Soldatenwerk?

De kern van de slogan boven dit editoriaal is in de Defensienota 1991 op blz. 29/30 als volgt onder woorden gebracht:

Tot voor kort beperkten de VN, verlamd door de Koude Oorlog, zich noodgedwongen tot – in het Handvest niet voorziene – vredesoperaties met behulp van vredesmachten, die in feite een semi-militaire taak hadden. Deze bestonden weliswaar uit militairen, maar de beperkte omvang en de lichte bewapening van de eenheden maakten ze ongeschikt voor andere taken dan het toezicht houden op de naleving van bestandsovereenkomsten... „Peace-keeping” stond centraal.

Voor de goede orde: de slogan slaat op – wat wij tegenwoordig noemen – crisisbeheersingsoperaties laag in het geweldsspectrum, te weten waarneming, controle en humanitaire hulpoperaties.

Met enige gretigheid is deze slogan door menigeen binnen en buiten de militaire organisatie gehanteerd om daarmee aan te geven dat peace-keeping (*als van nature*) in het verlengde ligt van de taken van de (Nederlandse) krijgsmacht. In een tijd waarin zowel de frequentie als de omvang van peace-keepingoperaties zeer laag waren, deed men ze er – *a soldier's job* of niet – „wel even bij”. Onder die omstandigheden was de slogan zeer goed bruikbaar.

Een slogan heeft immers vaak de kracht van een plaat-

je: dat zegt soms meer dan duizend woorden. Zo ook kan een slogan op korte, krachtige en eenvoudige wijze de essentie van iets weergeven. Dat is een groot voordeel. Vereenvoudigingen hebben echter ook nadelen. Een zo'n nadeel is dat slogans een eigen leven kunnen gaan leiden. Zij dreigen dan een soort waarheid in zichzelf te worden, met het risico dat ze uiteindelijk een *self-fulfilling prophecy* worden. Regelmatige herbezinning op het „waarheidsgehalte” van een slogan is daarom op haar plaats.

Daarenboven is inmiddels het een en ander veranderd ten opzichte van de situatie gedurende de Koude Oorlog. Vanwege „een verschuiving in de aard van de toekomstige veiligheidsrisico's (...) naar crises en regionale conflicten buiten het NAVO-verdragsgebied (...) moet *crisismanagement* – waaronder *vredesoperaties* – meer aandacht krijgen”, aldus de Defensienota 1991 op blz. 61). De frequentie en de omvang van peace-keepingoperaties zullen dus waarschijnlijk veranderen. „Het even erbij doen” kan dan niet langer het parool zijn. Ook dit leidt tot herbezinning. Vanuit die invalshoek wordt onze slogan hieronder eens kritisch onder de loep genomen.

In de slogan vallen twee stellingen te onderkennen. Eerst wordt gesteld dat er geen sprake is van een militaire taak en vervolgens dat alleen militairen die taak kunnen uitvoeren. Bekijken wij de twee stellingen in hun onderlinge samenhang, dan lijkt er sprake te zijn van een interne tegenstelling. Een taak, waarvan wordt gesteld dat *uitsluitend* militairen die kunnen uitvoeren wordt daarmee immers automatisch tot een militaire taak. Met de eerste stelling wordt daarom ongetwijfeld bedoeld dat de huidige militaire opleiding, organisatiestructuur, cultuur enz. niet zijn afgestemd op deze soort taken. Het zijn dus zaken die in het klassieke militaire takenpakket niet thuishoorden. Maar stel nu dat er inderdaad geen andere oplossing bestaat dan het toewijzen van dergelijke taken aan militaire organisaties. Dan moeten de militaire opleiding, organisatiestructuur en cultuur dus beter worden afgestemd op deze soort taken. Dan vormen ze echter automatisch een onderdeel van een nieuw militair takenpakket.

Alvorens zinvol te kunnen ingaan op de mogelijke aanpassing van het militaire apparaat moet eerst de cruciale vraag worden beantwoord of inderdaad uitsluitend militairen deze soort taken kunnen verrichten. Daarbij is het zinvol een onderscheid te maken tussen incidentele en structurele inzet. Bij een plotse behoefte aan grote hoeveelheden (transport)-

middelen ligt het tamelijk voor de hand een beroep te doen op (relatief grote) capaciteit die nu eenmaal binnen het defensieapparaat aanwezig is en op korte termijn ter beschikking kan worden gesteld. Maar daarmee is nog steeds geen sprake van een operatie die structureel inzet van militairen eist. De aanwezigheid van ambtenaren van het ministerie van buitenlandse zaken als lid van de waarnemingsmissie in het voormalige Joegoslavië geeft ook al aan dat het allemaal niet zo exclusief militair is. Men zou zelfs de vraag kunnen stellen of het leveren van vrachtwagens met chauffeurs zo uniek „des militaires” is. Daarbij moet men bedenken dat de bevoorrading van steden in Bosnië-Herzegovina plaatsvindt onder verantwoordelijkheid van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen (UNHCR), een niet-militaire poot van de VN. Had levering van civiele vrachtauto's, met burgerchauffeurs (zo nodig voorzien van beschermende uitrusting, zoals helm en kogelwerende vesten) niet evenzeer in de rede gelegen? Beveiliging van dergelijke konvoien tegen aanvallen, ja, dat is een typisch militaire taak.

Samenvattend lijken – in beginsel – ook andere instanties in staat tot het uitvoeren van dergelijke taken en is het niet altijd zo vanzelfsprekend een beroep te doen op de defensieorganisatie.

Kiest men evenwel toch voor het toedelen van soortgelijke operaties aan de defensieorganisatie, dan wordt het automatisch een militaire taak. Daarvoor – het werd eerder gesteld – zijn militairen niet optimaal opgeleid. Militairen, en feitelijk de gehele militaire organisatie, zijn immers ingesteld op „overleven” en „overwinnen”. Om te kunnen overleven in een zeer vijandige omgeving en om daarnaast te kunnen overwinnen worden soldaten intensief en zeer gericht getraind. De spanning van de situatie waarin zij moeten kunnen opereren vraagt dat zij zich een tweede natuur eigen maken die op dat overleven en overwinnen is afgestemd. Enige terughoudendheid bij „het toepassen van *the military way* in niet-militaire situaties en binnen niet-militaire organisaties is dus vereist. Dat geldt evenzeer voor de militaire besluitvormings- en bevelvoeringsprocedures. Die zijn niet zo maar over te planten op bijvoorbeeld de politie voor grootschalige ordeverstoringen, of op de brandweer voor rampen. De politie heeft bij ordeverstoringen vooral te maken met mede-ingezetenen, niet met de vijand; de brandweer moet rampen, niet mensen – laat staan de vijand – bestrijden.” Aldus prof. dr. U. Rosenthal in zijn artikel „Crises en crisisbesluitvorming: „*the military way*” (*Mars in Cathedra*, blz. 2511). De vredes-

taken waarmee de krijgsmacht kan worden belast hebben veeleer zo'n politiek karakter en vragen dus om aangepaste gedragsnormen. Met andere woorden: het structureel toewijzen van peace-keepingtaken aan (bv.) eenheden van de Luchtmobiele Brigade of van het Korps Mariniers vereist een training tot het verkrijgen van bepaalde vaardigheden en tot het aankweken van een bepaalde mentaliteit, die voor peace-keeping nodig zijn. Menigmaal zullen die haaks staan op de eigenschappen die nodig zijn voor hun „klassieke” (moet men niet zeggen „eigenlijke”?) militaire taak.

En het blijft niet bij de training alleen. Ook de typische militaire commandostructuur, met haar tamelijk strenge hiërarchieke lijnen, leent zich niet altijd bij uitstek voor de fijnzinnigheid waarmee op politiek en diplomatiek niveau wordt geopereerd. De verholten hilariteit waarmee – zeker niet alléén binnen militaire kringen – werd gereageerd op de eis van de Nederlandse regering om „even Coevorden te bellen”, alvorens Nederlandse oorlogsbodems zich direct zouden mengen in enig gewapend treffen in de Golfoorlog, is een indicatie van de onwennigheid waarmee het militaire apparaat omgaat met politieke bemoeienis met „militair-operationele” zaken. Toch zullen wij rekening ermee moeten houden dat bij crisisbeheersing de bemoeienis van politici met zaken, die bij klassieke militaire operaties zijn gedelegeerd aan lagere commandanten, alleen maar toeneemt. Ook het belang dat op politiek niveau wordt gesteld in zaken, die zich „onderaan de hiërarchieke operationele lijn” voordoen, zal groeien. Dat betekent dat op zijn minst een cultuurschok ontstaat en waarschijnlijk zelfs een aanpassing in de commandostructuur nodig is. Ook hier kan men zich afvragen of dit het opereren langs „klassieke militaire lijnen” niet fundamenteel zal beïnvloeden.

Nogmaals wordt de lezer erop gewezen dat crisisbeheersingsoperaties met een militair karakter (peace-enforcement) niet ter discussie zijn gesteld. Dat zijn en blijven militaire taken. Gesproken is slechts over operaties met een overheersend politiek karakter. Dit editoriaal heeft dus niet de bedoeling alle bodem weg te slaan onder de in gang gezette besluitvorming inzake crisisbeheersingsoperaties (waaronder zowel peace-keeping- als peace-enforcementoperaties worden gerekend). Dit editoriaal richt zich met name op de gretigheid waarmee wordt gekeken naar het militaire apparaat bij het zoeken naar mogelijkheden om peace-keepingoperaties uit te voeren. Beoogd wordt enige bezinning teweeg te brengen.